

УДК 339.5

Куцик П. О.

kutsykpetro@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-5795-9704

ResearcherID: G-9204-2019

д.е.н., проф., ректор, професор кафедри обліку,
контролю, аналізу та оподаткування,

Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

ВНУТРІШНЯ ТОРГІВЛЯ УКРАЇНИ У СИСТЕМІ МІЖГАЛУЗЕВИХ ЗВ'ЯЗКІВ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ І КЛЮЧОВІ ДИСПРОПОРЦІЇ

***Анотація.** Внутрішня торгівля є багатофункціональною соціально-економічною системою національної економіки, котра займає особливе місце у структурі ринкових відносин і зв'язків та перебуває у різнобічних зв'язках і відносинах зі сферами матеріального виробництва і споживання, фінансовим сектором, галузями інфраструктурного забезпечення, а також інститутами міжнародного економічного обміну. У статті досліджено актуальну проблему міжгалузевої взаємодії торгівлі і товарного виробництва в Україні у контексті балансування внутрішнього ринку. Доведено, що міжгалузеві зв'язки і відносини забезпечують взаємодію торгівлі з галузями, секторами і сферами економіки в процесі виробництва, обміну і споживання. На основі системи національних рахунків проаналізовано характер і зміст міжгалузових зв'язків торгівлі, товарні потоки у структурі проміжного споживання, виявлено негативні тенденції і диспропорції в процесі міжгалузевого обміну, а також неузгодженість інтересів функціонально взаємопов'язаних галузей. Установлено необхідність глибоко вивчати потреби, обґрунтовувати надійні прогнози споживання, розробляти комплексні загальнонаціональні і регіональні програми товарного виробництва у вартісному і натуральному вимірах. При цьому доцільно відновити практику розроблення і використання продуктових балансів, де в органічній ув'язці врахувати фактори виробництва, платоспроможного попиту, торгівлі, транспорту, інфраструктурного забезпечення, експорту, імпорту, споживання та ін. Зроблено висновок, що підвищення ефективності міжгалузевої взаємодії внутрішньої торгівлі вимагає створення механізмів еквівалентного обміну, регулювання міжгалузових відносин і зв'язків, модернізації оптової торгівлі, активізації державної політики у сфері товарного виробництва і торгівлі. Надано пропозиції щодо посилення ролі торгівлі й активізації її впливу на товарне виробництво.*

Ключові слова: внутрішня торгівля, міжгалузеві зв'язки, проміжне споживання, товарні ресурси, обмін.

Kutsyk Petro

kutsykpetro@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-5795-9704

ResearcherID: G-9204-2019

Doctor of Economics, Professor, Rector,

Professor at the Department of Accounting, Control, Analysis and Taxation,
Lviv University of Trade and Economics, Lviv

DOMESTIC TRADE OF UKRAINE IN THE SYSTEM OF INTERBRANCH RELATIONS: CURRENT TRENDS AND KEY DISPROPORTIONS

***Abstract.** Domestic trade is a multifunctional socio-economic system of the national economy which occupies a special place in the structure of market relations and connections and is in multilateral relations with the spheres of material production and consumption, the financial sector, infrastructure, and institutions of international economic exchange. The article examines the current problem of interbranch interaction of trade and commodity production in Ukraine in the context of balancing the domestic market. It is proved that intersectoral ties and relations ensure the interaction of trade with industries and sectors of the economy in the process of production, exchange and consumption. Based on the system of national accounts, the nature and*

content of intersectoral trade relations, commodity flows in the structure of intermediate consumption, negative trends and imbalances in the process of intersectoral exchange, as well as the inconsistency of interests of functionally interconnected industries are analyzed. The necessity to deeply study the needs, substantiate reliable consumption forecasts, develop comprehensive national and regional programs of commodity production in value and in kind is determined. At the same time, it is advisable to resume the practice of developing and using product balances, where the factors of production, effective demand, trade, transport, infrastructure, exports, imports, consumption and others are taken into account in an organic connection. It is concluded that improving the efficiency of intersectoral cooperation in domestic trade requires the creation of mechanisms for equivalent exchange, regulation of intersectoral relations and ties, modernization of wholesale trade as well as intensification of state policy in the field of commodity production and trade. Proposals were made to strengthen the role of trade and intensify its impact on commodity production.

Key words: domestic trade, intersectoral relations, intermediate consumption, commodity resources, exchange.

JEL Classification: G35, L52, L81, M49

DOI: <https://doi.org/10.36477/2522-1256-2021-31-01>

Постановка проблеми. Внутрішня торгівля як багатofункціональна соціально-економічна система національної економіки займає особливе місце у структурі ринкових відносин і зв'язків. Вона перебуває у різнобічних зв'язках і відносинах зі сферами матеріального виробництва і споживання, фінансовим сектором, галузями інфраструктурного забезпечення, а також інститутами міжнародного економічного обміну.

Широкий діапазон зв'язків торгівлі виражається у сукупності економічних, соціальних, організаційних, технологічних, зовнішньоекономічних відносин, які реалізуються в процесі виконання торгівлею своїх функцій.

Однак процес реалізації зазначених відносин характеризується значною мірою деформаціями, диспаритетом, фрагментарністю і, відповідно, малоефективністю. Як наслідок, на стику міжгалузевих інтересів виникають суттєві неув'язки: вплив торгівлі на вітчизняне виробництво і формування товарних ресурсів малопомітний, посилюється експансія імпорту товарів, порушено балансові ув'язки виробництва, торгівлі і сфери споживання. Усе це негативно відображається на макроекономічній динаміці і діяльності внутрішньої торгівлі та пов'язаних із нею галузей.

Хоча темпи зростання роздрібного товарообороту є значними (на 19% зріс роздрібний товарооборот у 2019 р. порівняно з 2018 р. і на 35% порівняно з 2017 р.), проте спостерігається скорочення частки товарів, спрямованих на проміжне споживання торгівлі галузями матеріального виробництва, критичної позначки досягли імпортні товари в роздрібному товарообороті (48% серед продовольчих і 68% непродовольчих товарів).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Слід особливо підкреслити, що проблеми міжгалузевих зв'язків торгівлі в умовах планової економіки активно досліджувалися вітчизняними і зарубіжними вченими. У їхніх працях закладено

фундаментальні теоретичні положення і методологічні підходи до розвитку міжгалузевої взаємодії торгівлі. Проте вони суттєво застаріли. Водночас сучасних наукових робіт, присвячених цим проблемам, неприпустимо мало.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз сучасного стану і основних тенденцій міжгалузевих зв'язків торгівлі, узагальнення теоретичних положень їх формування і розвитку, обґрунтування підходів до ефективної реалізації міжгалузевих відносин, активізації впливу торгівлі на товарне виробництво та скорочення диспропорцій у процесі обміну.

Виклад основного матеріалу дослідження. Міжгалузеві зв'язки і відносини забезпечують взаємодію торгівлі з галузями, секторами і сферами економіки в процесі виробництва, обміну і споживання. Центральне місце займають зв'язки, які виражають відносини обміну в товарно-грошовій формі, оскільки «...само виробництво не існує без обміну» [1, с. 45]. Окрім того, різноманіття видів товарних і нетоварних зв'язків забезпечує реалізацію соціально-економічних, організаційних, технологічних та інших відносин [2, с. 80–82].

Характеристика структури міжгалузевих зв'язків

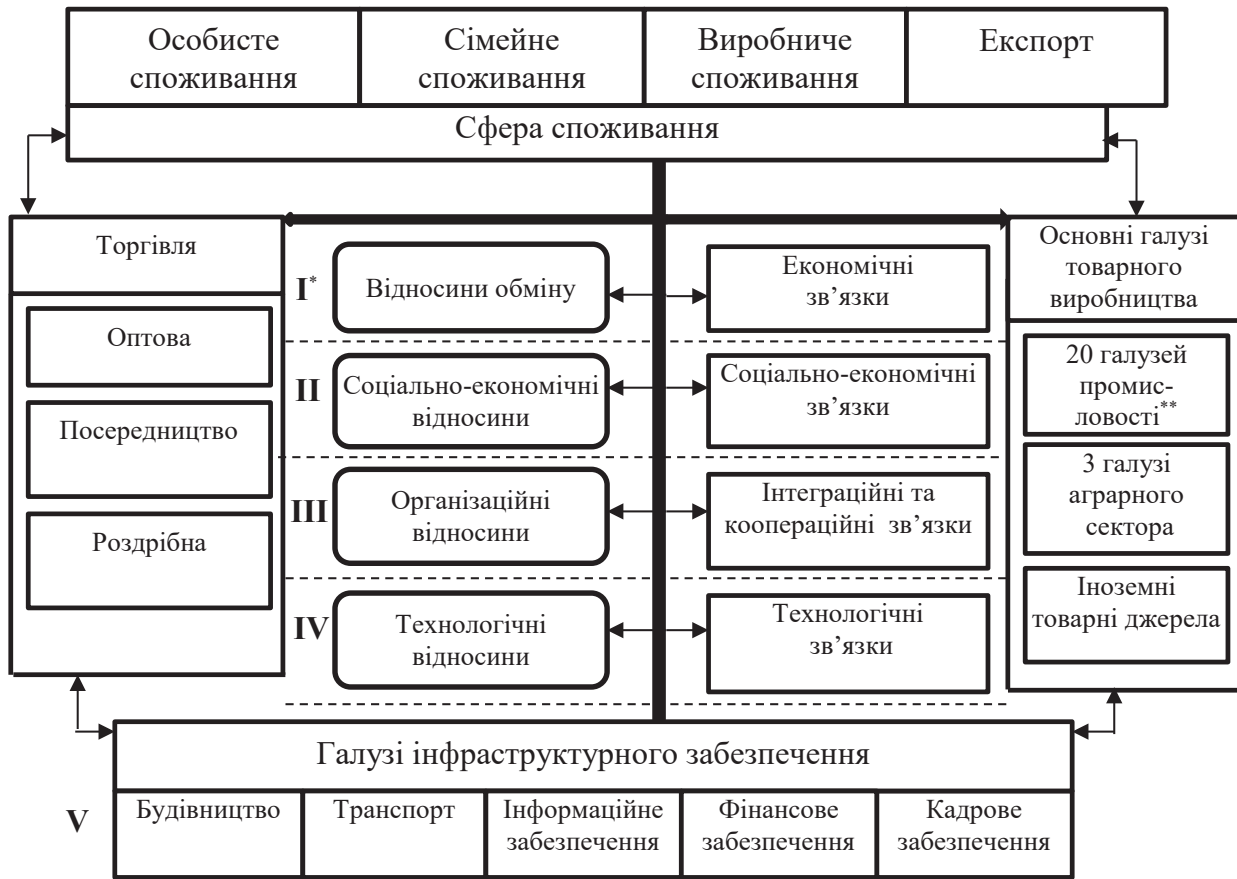
Схематично систему зв'язків торгівлі з позиції міжгалузевої взаємодії може бути представлено так (рис. 1).

Система зв'язків торгівлі має три рівні:

– низовий рівень охоплює зв'язки і відносини, які забезпечують взаємодію первинних суб'єктів господарської діяльності. Тут домінують господарські зв'язки;

– для середнього рівня характерна сукупність зв'язків і відносин, що забезпечують взаємодію і функціонування галузей, підгалузей, секторів, сфер економіки, сегментів ринку;

– вищий рівень – це зовнішньоекономічні зв'язки і відносини. Вони забезпечують імпорт,

*I-V – порядки зв'язків мезорівня ** Основні галузі за СНР (таблиці «витрати – випуск»)

Рис. 1. Система міжгалузевих зв'язків торгівлі

Джерело: [2]

експорт, інвестиції й інші види міжнародного співробітництва.

Таким чином, міжгалузеві зв'язки відносяться до середнього – мезорівня. Своєю чергою, цей рівень має декілька порядків:

- зв'язки першого порядку характеризуються переважно товарним характером і виражають відносини економічного обміну між торгівлею і галузями товарного виробництва;

- зв'язкам другого порядку притаманний соціально-економічний зміст.

Вони забезпечують взаємодію торгівлі і сфери споживання з метою задоволення матеріальних потреб споживачів і соціальної орієнтації торгівлі. У такому ж статусі «...торгівля починає більш повно і послідовно представляти інтереси споживання і споживачів, виражати їх у специфічній формі дії економічних важелів на виробництво» [3, с. 5];

- зв'язки третього порядку спрямовані на реалізацію організаційних відносин у процесі створення інтеграційних систем за участю торгівлі, кооперативних формувань, а також концентрації, форматизації мереж, спеціалізації торгівлі;

- зв'язки четвертого порядку мають специфічну функцію технологічного характеру, тобто

узгодження інтересів галузей і торгівлі відносно технологій виробництва, упаковки, розфасовки, товарообладнання, режимів перевозок і зберігання, комп'ютерних технологій, способів споживання та ін. Йдеться про створення ефективних наскрізних технологічних процесів – від виробництва до споживання;

- зв'язки п'ятого порядку різноманітні за змістом і формами. Основна їхня функція полягає в інфраструктурному забезпеченні діяльності торгівлі. Йдеться про матеріальне, транспортне, фінансове, інформаційне, кадрове забезпечення.

Попутно зауважимо, що до цього блоку можна віднести також зв'язки інституціонального забезпечення функціонування системи внутрішньої торгівлі.

Динаміка і тенденції розвитку міжгалузевих зв'язків торгівлі у сфері обміну

Проаналізуємо стан і тенденції розвитку та функціонування зв'язків у провідному блоці – обміну, визначальному для функціонування торгівлі.

Зв'язки першого порядку, тобто економічного обміну, відіграють визначальну роль у забезпеченні потреб торгівлі в товарних ресурсах. Через них торгівля залучає в товарооборот товари

Динаміка міжгалузевого проміжного споживання товарів внутрішньою торгівлею*

(млн грн у цінах споживачів)

Основні галузі виробництва	2010 рік		2019 рік			Кінцеві витрати домашніх господарств у 2019 р.
	Потоки товарів	Частка в проміжному споживанні, %	Потоки товарів	Частка в проміжному споживанні, %	Індекс змін обсягів проміжного споживання торгівлею у 2019 р. до 2010 року	
1	2	3	4	5	6	7
Сільське, лісове та рибне господарство	28709	9,9	116934	11,1	4,1	282384
Добування кам'яного та бурого вугілля	3959	1,3	21377	2,0	5,4	11991
Добування сирої нафти та природного газу	1687	0,5	18205	1,7	10,8	47017
Добування металевих руд, інших корисних копалин та розроблення кар'єрів; надання допоміжних послуг у сфері добувної промисловості та розроблення кар'єрів	2710	0,9	9962	0,9	3,7	-
Виробництво харчових продуктів; напоїв та тютюнових виробів	97591	33,6	270658	25,7	2,8	954120
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри та інших матеріалів	16781	5,8	26801	2,5	1,6	138953
Виробництво деревини, паперу; поліграфічна діяльність та тиражування	5974	2	12868	1,2	2,2	29211
Виробництво коксу та коксопродуктів	396	0,1	12334	1,2	31,1	-
Виробництво продуктів нафтоперероблення	19731	6,8	59635	5,7	3,0	108230
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	28343	9,7	53662	5,1	1,9	65243
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	x	x	44913	4,3	x	124300
Виробництво гумових і пластмасових виробів	x	x	11308	1,1	x	3800
Виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	1145	0,4	29029	2,8	25,4	28319
Металургійне виробництво	14597	5	26209	2,5	1,8	455
Виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування			10773	1,0	x	8608
Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	x	x	30564	2,9	x	68249
Виробництво електричного устаткування	x	x	19649	1,9	x	59475
Виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань	39109	13,5	17605	1,7	0,5	3192
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів	x	x	26970	2,6	x	100987
Виробництво інших транспортних засобів	x	x	6225	0,6	x	1460
Виробництво меблів; іншої продукції; ремонт і монтаж машин і устаткування	x	x	15287	1,5	x	71845
Інші галузі промисловості	2317	0,7	2150	0,2	0,9	30245
Разом сфера матеріального виробництва	258820	88,9	843118	80,1	3,3	2138084
Торгівля	1111676	4,2	130783	12,4	11,8	
Інші галузі	19662	6,7	78945	7,5	4,0	
Всього	290082	100	1052846	100	3,6	

*Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях за 2019 р.

Джерело: [5]

вітчизняного виробництва, як для сфери особистого, так і виробничого споживання.

Система національних рахунків (СНР) дає змогу визначити структуру, масштаби і тенденції розвитку товарних зв'язків (табл. 1).

Як видно з табл. 1, торгівля тісно пов'язана з галузями матеріального виробництва, насамперед аграрним сектором і промисловістю. Товарні ресурси цих двох секторів займають понад 80% у проміжному споживанні торгівлі, проте мають тенденцію до зменшення щорічно. Так, частка товарних ресурсів цих секторів у 2010 р. становила 89% і зменшилася до 80% у 2019 р. Проте в абсолютному визначенні їхні обсяги зросли з 258 млрд грн у 2010 р. до 843 млрд грн у 2019 р. У цьому полягає *перша тенденція* у міжгалузевій взаємодії торгівлі.

Важливо підкреслити, що структура проміжного споживання охоплює як товари широкого вжитку, так і продукцію виробничого призначення, яка в ринкових умовах реалізується у формі купівлі-продажу через торгівлю. Отже, у торгівлі зійшлися всі три канали товарного обігу: товарів широкого вжитку, матеріально-технічного забезпечення і державних закупівель сільськогосподарської продукції.

Однак така позитивна, на перший погляд, тенденція має суттєвий негативний аспект. Цінова компонента в процесі зростання обсягів обміну переважає, про що свідчать дані СНР. Якщо випуск товарів і послуг у фактичних цінах зменшився з 2,39 трлн грн у 2010 р. до 8,37 трлн грн у 2019 р., тобто у 3,5 рази, то в постійних цінах (2010 р.) цей випуск скоротився до 5% [4, с. 53–54]. Це означає, що суперечливий зміст міжгалузевих зв'язків за 2010–2019 рр. кількісно, по суті, не змінився.

Отже, виникає складна проблема неконтрольованого цінового зростання товарних ресурсів. Між тим товарні ринки вимагають збалансування обсягів і структури пропозиції з потребами не стільки у вартісному вимірі, скільки у фізичному. Тому потрібно глибоко вивчати потреби, обґрунтувати надійні прогнози споживання, розробляти комплексні загальнонаціональні і регіональні програми товарного виробництва у вартісному і натуральному вимірах. При цьому доцільно відновити практику розроблення і використання продуктових балансів, де в органічній ув'язці врахувати фактори виробництва, платоспроможного попиту, торгівлі, транспорту, інфраструктурного забезпечення, експорту, імпорту, споживання та ін.

Ця проблема не була вирішена навіть у соціалістичній плановій економіці, тому дослідники міжгалузевих зв'язків торгівлі особливо підкреслювали необхідність «...більш широкого використання натуральних показників, які характеризують взаємозв'язки окремих галузей» [6, с. 21].

Друга тенденція розвитку міжгалузевих зв'язків торгівлі проявляється у структурних змінах. Виявляється, що у структурі проміжного споживання домінують галузі, які випускають продукцію виробничого призначення. Саме товарні зв'язки із цими галузями торгівлі розвиваються найбільш масштабно та інтенсивно, що зумовлює прискорене зростання оптового товарообороту. Нині у структурі оптового товарообороту продукція виробничого призначення займає 3/4 і лише 1/4 припадає на споживчі товари.

Така ситуація призводить до звуження проміжного споживання в частині товарів широкого вжитку. Якщо у 2010 р. сільське, лісове та рибне господарство забезпечило 9,9% міжгалузевих поставок торгівлі, харчова промисловість – 33,6% і легка промисловість – 5,8%, тобто разом 49,3%, то в 2019 р. їх загальна частка скоротилася до 8,5%.

Як результат, усе більше ніш споживчого ринку України заповнюються імпортними товарами. Слід констатувати, що експансія імпорту досягла неприпустимо широких масштабів.

Офіційна статистика показує, що частка імпортованих товарів у складі роздрібного товарообороту становить близько 48%, причому в секторі непродовольчих товарів – не менше 68%. У розрізі окремих груп товарів склалася критична ситуація (рис. 2).

Як видно, основні групи товарів імпортного походження перевищують середній показник (48%), а товарооборот з аудіо- та відеотоварів, комп'ютерів, мобільних телефонів і телекомунікаційного устаткування, фототоварів, автомобілів і мотоциклів формується виключно за рахунок імпорту. Необхідно зазначити, що за останні роки суттєво зріс імпорт таких груп товарів, як одяг та взуття, ювелірні вироби.

Попутно зауважимо, що 30% імпорту – критичний рубіж небезпеки внутрішнього ринку. Така ситуація значною мірою пояснюється тим, що в Україні «...активізувалося формування вимушеної політвекторності зовнішньоекономічних зв'язків і триває формована розбудова так званого «суспільства споживання» на основі імпортоорієнтованої економіки» [8, с. 4].

Таким чином, структурні пропорції, які склалися у роздрібному товарообороті (52% вітчизняні товари і 48% імпорту), не тільки деформовані, а й небезпечні для споживчого ринку України, тому, враховуючи потреби внутрішнього споживчого ринку, неприпустиме подальше скорочення частки ресурсів споживчих товарів вітчизняного виробництва у міжгалузевому обороті. Тому необхідно активізувати вплив торгівлі на відповідні галузі і вдосконалити міжгалузеві зв'язки у цьому напрямі, щоб стабілізувати пропорції в проміжному споживанні у співвідношенні 0,6:0,4 продукції виробничого призначення і споживчих товарів. Що стосується співвідношень вітчизняної про-

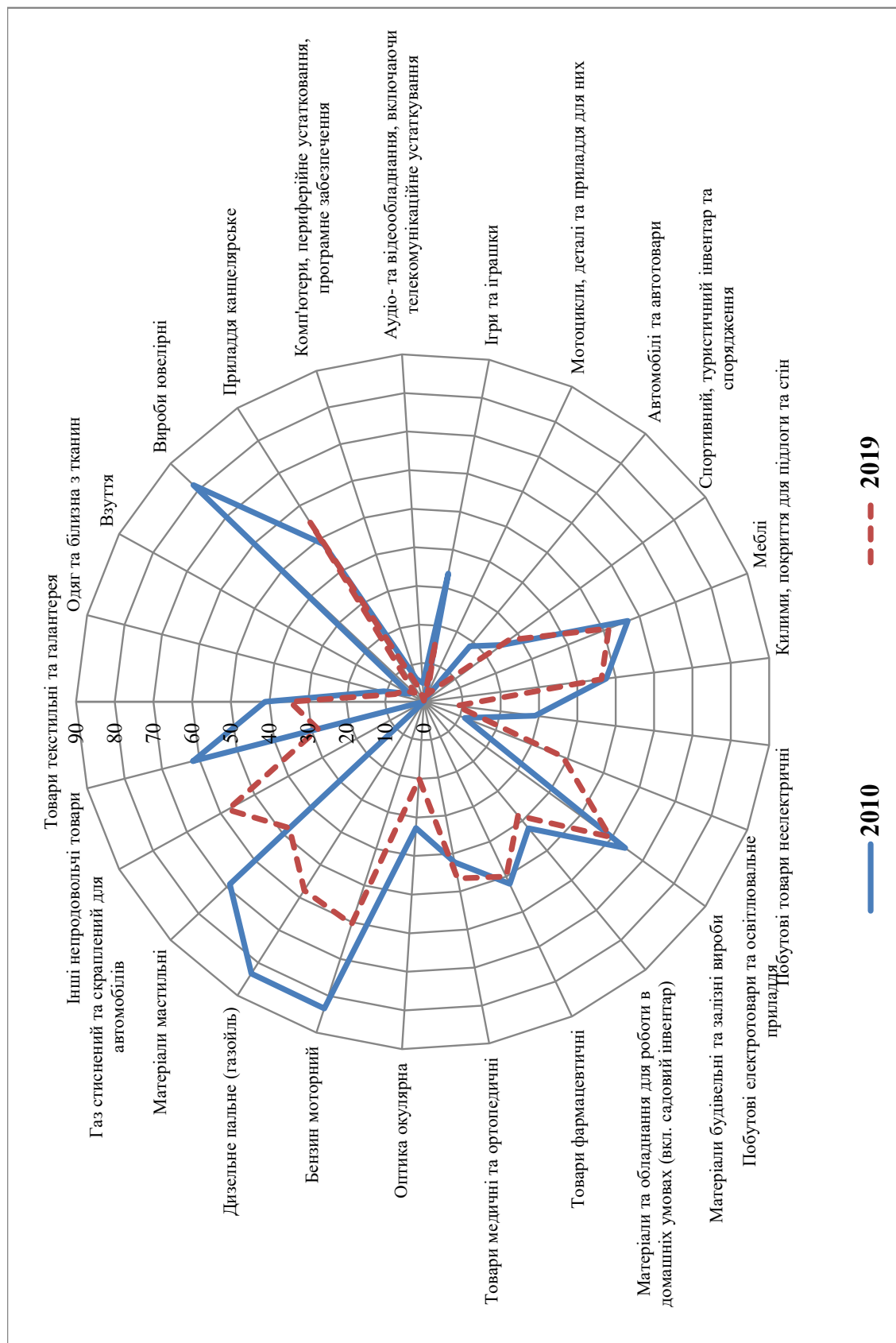

Рис. 2. Динаміка частки імпортованих товарів у роздрібному товарообороті підприємств торгівлі у 2010–2019* рр.

*Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях за 2019 р.

Джерело: [7]

дукції або імпорту в товарообороті, то їх оптимізація можлива на базі модифікаційної гравітаційної моделі [9, с. 213–226].

Наступна тенденція відображає зміну пріоритетів багатьох галузей матеріального виробництва у виборі каналів реалізації товарів. Йдеться про надання переваги експорту і спрямування товарних ресурсів на зовнішні ринки. Причому така тенденція прогресує. Якщо у 2010 р. експорт галузей матеріального виробництва (без енергетичного сектору) становив близько 432 млрд грн, а проміжне споживання в торгівлі – 258 млрд грн, то у 2019 р. значення відповідно досягли 1 729 млрд грн і 843 млрд грн, тобто розрив перевищував 886 млрд грн і продовжує збільшуватися.

Більш глибокий аналіз міжгалузевих зв'язків торгівлі показує, що існує ще один канал реалізації продукції – скритий, і досить масштабний. Це тіньовий оборот товарів.

За даними Мінекономрозвитку і торгівлі України, рівень тінізації вітчизняної економіки не перевищував 30%. У 2019 р. тінізація відносно ВВП офіційно визнавалася 27%, за методом збитковості підприємств становила 20% обсягу офіційного ВВП, за методом «витрати населення – роздрібний товарооборот і послуги» відповідно – 25%, за електричним методом – 25%, за монетарним методом – 30%.

Рівень тіньової економіки за видами економічної діяльності, розрахований за методом збитковості підприємств, у 2019 р. становив в оптовій та роздрібній торгівлі 19%, сільському, лісовому та рибному господарстві – 16%, у будівництві – 20%.

Основним каналом тіньового обігу залишається торгівля. За нашими підрахунками, кінцеві витрати домашніх господарств щодо споживання товарів вітчизняного та імпортного походження (табл. 1) у 2019 р. перевищили 1,8 трлн грн. Якщо вирахувати із цієї суми проміжне споживання сфери торгівлі, натуральне споживання та інші витрати населення, то сума тіньового обороту в торгівлі у 2019 р. становила близько 600 млрд грн, або 80% легального товарообороту роздрібною торгівлі. Можна з усією очевидністю констатувати, що проблеми збалансованості ринку в Україні породжені диспропорціями підрозділів суспільного виробництва [11, с. 6].

Зазначені тенденції та їхні наслідки в системі міжгалузевих зв'язків торгівлі дають змогу стверджувати, що взаємодія торгівлі з галузями товарного виробництва щодо забезпечення процесу товарно-грошового обміну досить проблематична з багатьох причин.

Перша причина малоефективної взаємодії торгівлі і галузей товарного виробництва – це відсутність дієвих механізмів регулювання міжгалузевих зв'язків.

Насамперед не діє механізм еквівалентного обміну, відповідно до якого розподіл доходів між

галузями повинен здійснюватися пропорційно їхньому внеску в кінцевий продукт. Особливо це чітко проявляється під час аналізу витрат і доходів функціонально взаємопов'язаних галузей АПК, машинобудівельного, металургійного, нафтопереробного, хімічного та інших комплексів.

Торгівля у цілому не відшкодовує свої затрати. Близько третини підприємств торгівлі хронічно збиткові. За січень-вересень 2019 р. сума збитків підприємств торгівлі досягла 8,2 млрд грн. За такої ситуації постійно зростає торгова націнка у випуску продукції галузей (із 268 млрд грн у 2010 р. до 895 млрд грн у 2019 р.), що призводить до підвищення оптових та роздрібних цін.

Теоретично еквівалентний обмін може відбуватися «...у тому разі, коли кожен виробник в обмін на свої продукти праці буде одержувати таку кількість вартості, скільки ним створено, враховуючи поправку на пропорційний розвиток суспільного виробництва» [12, с. 153]. Для цього потрібно, щоб торговельні організації закуповували товари у виробника за індивідуальними цінами, а продавали їх споживачам за суспільною ціною виробництва.

Інший механізм – організаційно-правовий – також слабо функціонує, оскільки «розірвана» організаційна структура галузей і застаріла нормативно-правова база регулювання міжгалузевих зв'язків: відсутній Закон України «Про внутрішню торгівлю», скасовано «Положення про поставку товарів широкого вжитку» і «Положення про поставку продукції виробничого призначення», «Особливі умови поставки», норми, нормативи, правила та інші нормативні акти. Як результат, взаємовідносини і міжгалузеві зв'язки регулюються фрагментарно і ситуативно, а не системно.

Друга причина зниження активної ролі внутрішньої торгівлі у формуванні і розвитку міжгалузевих зв'язків полягає у тому, що її провідна підсистема – оптова торгівля як інститут взаємодії і впливу на виробництво, апарат обміну і розподілу товарних ресурсів, організатор зв'язків і регулятор оптового ринку – значною мірою зруйнована. На зміну цілісній системі оптової торгівлі, оптимально побудованій і раціонально територіально розміщеній, з'явилися чисельні дрібні оптові об'єкти ізольовано функціонуючі: малопотужні, які об'єктивно неспроможні виконувати складні функції оптових підприємств у сучасних умовах.

За даними офіційної статистики, в Україні у 2019 р. у сфері оптової торгівлі здійснювали діяльність 834 тис суб'єктів господарювання, із них 732 тис – фізичні особи – підприємці. Середня чисельність працівників одного оптового підприємства у 2019 р. становила три особи. До того ж 70% оптового обороту сконцентровано у Київській, Дніпропетровській та Харківській областях. Усе це приводить до «розпилення» товарних

ресурсів, збільшення ланковості в системі товарного руху, короткотривалих зв'язків із виробництвом, а отже, і нестабільності відносин.

Таким чином, гостро постає завдання відновлення і реструктуризації оптової торгівлі шляхом суттєвого звуження дрібного опту, стимулювання розвитку логістично-складських центрів, повнофункціональних універсальних і спеціалізованих оптових торговельних та оптово-закупівельних баз регіонального і міжрегіонального значення, спроможних активно вплинути на виробництво, гарантувати збут, акумулювати товарні ресурси і довести їх до роздрібних мереж.

Висновки з проведеного дослідження. Аналіз взаємодії внутрішньої торгівлі з галузями товарного виробництва дає змогу зробити такі висновки:

– теоретичні засади сучасної системи міжгалузевих зв'язків торгівлі мало досліджено, а методологічні підходи до їх розвитку, по суті, не розроблено. Як результат, міжгалузева взаємодія внутрішньої торгівлі малоефективна і деформована;

– проміжне споживання торгівлі формують переважно галузі аграрного сектору і промисловості, відповідно, торгівля забезпечує обмін у товарно-грошовій формі їх ресурсів в обсягах 670-700 млрд грн на рік, що становить 80% сукупного проміжного споживання торгівлі. Проте в структурі таких ресурсів переважає продукція виробничого значення. Товари широкого вжитку мають тенденцію до скорочення;

– у взаємозв'язках торгівлі і галузей товарного виробництва накопичуються негативні явища та тенденції, які зумовлюють суттєві диспропорції у сфері виробництва, товарного обігу і споживання;

– підвищення ефективності міжгалузевої взаємодії внутрішньої торгівлі вимагає створення механізмів еквівалентного обміну, регулювання міжгалузевих відносин і зв'язків, модернізації оптової торгівлі, активізації державної політики у сфері товарного виробництва і торгівлі.

Складні проблеми підвищення ефективності функціонування міжгалузевих зв'язків і подолання диспропорцій можуть бути вирішені успішно сумісними зусиллями науки, практики й органів державного управління.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гриценко А.А. Развитие форм обмена, стоимости и денег. Киев : Основа, 2005. 192 с.
2. Апопій В.В. Внутрішня торгівля та АПК України : монографія. Львів : ЛКА, 2007. 368 с.
3. Орлов А.В. Межотраслевые связи торговли. Москва : Экономика, 1975. 70 с.
4. Національні рахунки в Україні (2010–2019 рр.) / Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Таблиця «Витрати – випуск» України за 2010–2019 рр. / Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

6. Иваницкий В., Задорожный В., Бланк И. Эффективность межотраслевых и региональных связей торговли : монография. Москва : Экономика, 1981. 176 с.

7. Роздрібна торгівля України у 2019 р. / Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

8. Геєць В.М. Економічну практику – на наукове підгрунтя. *Економіка України*. 2018. № 10. С. 3–9.

9. Точилін В., Осташко Т., Пустовіт О. Ринки реального сектору економіки України: структурно-інституціональний аналіз : монографія ; НАН України; Ін-т екон. та прогнозів. Київ, 2009. 640 с.

10. Августин Р.Р. Теоретико-методологічні засади та прикладні інструменти державної політики системної детинізації економічних відносин в Україні. Київ : Крок, 2017. 309 с.

11. Офіленко Н., Кайнаш А., Калашник О. Ринки і ресурси споживчих товарів. Київ : ЦУЛ, 2011. 184 с.

12. Павлишенко М.М. Закономірності відтворення суспільного продукту і їх вплив на ціноутворення. Львів : ЛКА, 2006. 260 с.

REFERENCES

1. Hrytsenko, A. A. (2005), "Razvytye form obmena, stoyimosti y deneh", *Osnova*, Kyev, Ukraine.
2. Apopij, V. V. (2007), "Vnutrishnia torhivlia ta APK Ukrainy: monohrafiia", *Vyd-vo LKA, L'viv, Ukraine*.
3. Orlov, A. V. (1975), "Mezhotraslevye svyazy torhovly", *Ekonomyka*, Moskva, Russia.
4. *Natsional'ni rakhunky v Ukraini (2010–2019 rr.) / Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy*, available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. *Tablytsia Vytraty-vypusk Ukrainy za 2010–2019 rr. / Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy*, available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
6. Yvanytskyj, V., Zadorozhnyj, V. and Blank, Y. (1981), "Effektyvnost' mezhotraslevykh y rehyonal'nykh svyazey torhovly: monohrafiya", *Ekonomyka*, Moskva, Russia.
7. *Rozdribna torhivlia Ukrainy u 2019 r. / Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy*, available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
8. Heiets', V. M. (2018), "Ekonomichnu praktyku – na naukove pidgruntia", *Ekonomika Ukrainy*, no. 10, pp. 3–9.
9. Tochylin, V., Ostashko, T. and Pustovit, O. (2009), "Rynky real'noho sektora ekonomiky Ukrainy: strukturno-instytutsional'nyj analiz: monohrafiia", *NAN Ukrainy; In-t ekon. ta prohnozuv*, Kyiv, Ukraine.
10. Avhustyn, R. R. (2017), "Teoretyko-metodolohichni zasady ta prykladni instrumenty derzhavnoi polityky systemnoi detinizatsii ekonomichnykh vidnosyn v Ukraini", *Krok*, Kyiv, Ukraine.
11. Ofilenko N., Kajdash A. and Kalashnyk O. (2011), "Rynok i resursy spozhyvchykh tovariv", *TsUL*, Kyiv, Ukraine.
12. Pavlyshenko, M. M. (2006), "Zakonomirnosti vidtvorennia suspil'noho produktu i ikh vplyv na tsinoutvorennya", *Vyd-vo LKA, L'viv, Ukraine*.

Стаття надійшла до редакції 18 вересня 2021 р.